

ВІДГУК

офіційного опонента Мельник Наталії Іванівни,
кандидата педагогічних наук, доцента,
на дисертацію Сіренко Алли Євгенівни
**«Формування у старших дошкільників упевненості
в собі у груповій діяльності»,**

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.08 – дошкільна педагогіка

Динаміка розвитку міжнародного, європейського, а відповідно і українського освітнього простору, провідні тенденції модернізації освіти, які полягають у формуванні ключових життєвих компетентностей та спрямовані на становлення нової генерації, спроможної до творення інновацій та нової якості життя. Умовою появи та формування високоінтелектуальних, з позитивною життєвою позицією особистостей є не лише спадкові чи набуті здібності людини, особливості характеру, але й, насамперед якісна освіта, яка базується на ефективних формах, методах та засобах організації педагогічного процесу в освітніх навчальних закладах, що забезпечують формування відкритої до суспільства, а отже комунікабельної та упевненої в собі особистості, починаючи з дошкільного дитинства. Виховання дітей перших десяти років життя як суб'єктів життєдіяльності, здатних здійснювати власний вибір, приймати самостійні рішення, довіряти власному досвіду й можливостям, є одним з нагальних завдань сьогодення. Відтак, дисертаційне дослідження Алли Євгенівни Сіренко на тему «Формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності» є актуальним і на часі.

Питання впевненості особистості в собі, взаємозв'язку почуття упевненості в собі та життєвої успішності та самореалізації неодноразово досліджувалась та підкреслювалась ученими в аспекті різних наукових підходів. Однак актуальність та унікальність здійсненого А. Є. Сіренко дослідження визначається тим, що проблема виховання впевненості у собі у дітей старшого дошкільного віку у груповій діяльності не отримала належної уваги і, будучи недостатньо дослідженою у вітчизняній науці і практиці завдяки проведеному дисертанткою

дослідженню, набула систематизованого наукового обґрунтування, отримала методичне та практичне вирішення у діяльності ДНЗ. Означене переконливо доведено ґрунтовним аналізом психолого-педагогічних джерел.

Системний аналіз матеріалів періодичних видань, наукових монографій, дисертацій, літературних джерел дозволив дисертантці чітко визначити об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження.

Дисертаційна робота А. Є. Сіренко визначається продуманою логічною структурованістю, послідовністю викладу, взаємоузгодженістю між структурними частинами та повнотою змісту представленого в розділах роботи матеріалу, що репрезентовано вступом, трьома розділами, висновками, списком використаних джерел і додатками. Зміст кожного розділу чітко підпорядковано меті та завданням дослідження, а підсумками є результати здійсненого експериментального дослідження та наукові висновки дисертантки.

Комплекс взаємопов'язаних теоретичних, емпіричних та статистичних методів забезпечили ефективність та якість здійсненого дослідження.

Наукова новизна одержаних в дисертаційному дослідженні результатів, полягає у визначенні організаційно-педагогічних умов; розробці моделі формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності; визначенні критеріїв, показників та характеристики рівнів сформованості у старшого дошкільника впевненості в собі у груповій діяльності (достатній, середній, низький);

Водночас зазначимо, що аналіз філософської, психологічної, педагогічної літератури уможливив уточнення сутності ключового поняття дослідження «впевненість у собі» стосовно дітей старшого дошкільного віку, під яким дисертантка розуміє «інтегративне утворення особистості, що виявляється в позитивному ставленні до себе та реалізації власних прагнень через співвіднесення своїх можливостей із бажаним результатом, в адекватній самооцінці під час виконання певної діяльності, в ініціативності та активній позиції стосовно навколишнього світу»; розкрито виховний потенціал групової діяльності в ДНЗ для формування впевненості в собі у старших дошкільників.

Позитивного схвалення заслуговує аналіз чинників впливу на формування у старших дошкільників впевненості в собі, серед яких особливу увагу приділено стилям батьківського виховання (авторитетний, ліберальний, партнерський, хаотичний, гіпопротекція, гіперпротекція, материнська деривація, деспотичний та індіферентний). Представлений аналіз визначається глибиною, повнотою змісту, конкретизованістю та контекстуальною доцільністю.

Окремої уваги заслуговує також визначений А. Є. Сіренко виховний вплив групової діяльності в дошкільному навчальному закладі щодо формування впевненості в собі у старших дошкільників. У графічній формі автором достатнього розгорнуто і структуровано представлено зміст поняття «групова діяльність» (Р. 1; П. 1.3, ст. 50 основного тексту дисертації). Доцільною є розроблена дисертанткою схема результатів організації групової діяльності дітей старшого дошкільного віку як основа розвитку впевненої у собі дитини (Р. 1; П. 1.3, ст. 57 основного тексту дисертації).

На основі аналізу та узагальнення, з урахуванням попередніх досліджень учених та визначених ними компонентами, які пов'язані з почуттям упевненості в собі, А. Є. Сіренко виокремлено критерії впевненості в собі старших дошкільників (соціально-емоційний, інформаційно-комунікативний, діяльнісно-поведінковий) та охарактеризовано показники сформованості означених критеріїв. Системністю та ґрунтовністю характеризується здійснена експериментальна частина дослідження: представлено детальний опис здійснення констатувального, формувального та прикінцевого етапів. Логічністю, послідовністю та етапністю характеризується процес створення структурно-функціональної моделі формування в старших дошкільників упевненості в собі в груповій діяльності, яка обіймає цільовий, теоретико-методологічний, змістово-процесуальний та діагностико-результативний блоки.

Особливо важливим для вітчизняної теорії і практики є розроблена дисертанткою методика та визначені організаційно-педагогічні умови формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності: створення позитивно емоційної атмосфери в дитячому колективі; поетапне

засвоєння дітьми основних типів взаємодії у груповій діяльності; розвиток здатності дошкільників вільно і варіативно використовувати типи взаємодії, що забезпечують ефективність розробленої методики.

Обов'язковою складовою здійсненого експериментального дослідження є порівняльний аналіз рівнів сформованості упевненості в собі дітей старшого дошкільного віку, які по завершенні експериментального дослідження засвідчили про позитивну динаміку у проявах упевненості в собі у груповій діяльності, а саме: сформувались позитивна самооцінка та позитивне емоційне ставлення до дітей та оточення, до взаємодії й спілкування, здатність до налагодження конструктивних контактів, збільшилися обсяг та адекватність уявлень про правила і способи співпраці, діти стали ініціативнішими й активнішими в організації спільної діяльності. Зазначена динаміка підтверджує ефективність обґрунтованих і впроваджених у дошкільних навчальних закладах організаційно-педагогічних умов та розробленої методики формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності.

Важливо також підкреслити структурованість представлених у дослідженні додатків, послідовність здійснених у роботі посилання на них, доцільність та змістовність. Особливою актуальністю визначаються представлені у додатках «Методичні рекомендації для вихователів та батьків з формування впевненості у собі дітей старшого дошкільного віку», а також «Методичні рекомендації вихователям дошкільних навчальних закладів щодо формування у старших дошкільників впевненості у собі в процесі групової діяльності», що визначають та підсилюють практичну значущість здійсненого дослідження. Текст додатків логічно доповнюють основний зміст дисертаційної роботи.

Вірогідність наукових положень, що наведені в дисертації, обумовлені достатньо чіткою постановкою та комплексним підходом до вирішення завдань дослідження, методологічною обґрунтованістю його вихідних положень, а також достатнім обсягом практичної реалізації, що відображають запропоновані теоретичні положення, коректним опрацюванням отриманих даних та їх якісною інтерпретацією результатів порівняльного аналізу. Безперечним є практичне

значення роботи, що полягає також в розробленні й упровадженні у практику роботи ДНЗ комплексної діагностики рівнів сформованості у старших дошкільників впевненості в собі у груповій діяльності; програми „Формуємо впевнену особистість дошкільника“; методичних рекомендацій для вихователів ДНЗ і батьків щодо формування у старших дошкільників упевненості в собі у процесі групової діяльності; спецкурсу „Теорія та методика формування впевненості в собі старших дошкільників у груповій діяльності“ для підвищення кваліфікації вихователів ДНЗ та НВК у системі післядипломної педагогічної освіти.

Отримані в дисертації результати оприлюднено та обговорено на міжнародних і вітчизняних наукових конференціях, та з необхідною повнотою викладено у 18 одноосібних публікаціях, у тому числі: 7 статей у наукових фахових виданнях України, 2 – у зарубіжних періодичних наукових виданнях та 1 – у періодичному науковому виданні, що входить до міжнародної наукометричної бази даних, 5 публікацій апробаційного характеру, 3 наукові публікації – авторська програма, навчальний практикум, програма для роботи з батьками. Публікації автора відображають основний зміст та положення дисертації.

Висновки дисертації відображають основний її зміст. Вони чітко сформульовані, співвіднесені із завданнями, послідовні, змістовні. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є достатньою і забезпечена обраною методологічною базою дослідження, коректним застосуванням комплексу взаємодоповнюючих теорій і методів дослідження. Зазначимо відповідність автореферату тексту дисертації, адекватне охоплення в ньому всіх складових дисертаційної роботи.

Оцінюючи в цілому дисертаційне дослідження позитивно, варто висловити такі зауваження та рекомендації:

1. У роботі уточнено цілу низку понять, а саме: «впевненість», «невпевненість», «група», «діяльність», «групова діяльність». Доцільно було б відобразити їх у науковій новизні.

2. На сторінках першого розділу, у П.1.2. (ст. 33) у таблиці 1.2 дисертанткою систематизовано і представлено стилі батьківського виховання, що впливають на формування впевненості чи невпевненості у собі дитини, які, як зазначає автор на ст. 33 «...схарактеризовано на основі наукового пошуку...», а саме: авторитетний, хаотичний, ліберальний, партнерський, гіпопротекція, материнська депривація, гіперпротекція, деспотичний, індиферентний. Однак, у змісті П.1.2., на сторінках якого представлено аналіз стилів батьківського виховання, схарактеризовано лише сім з дев'яти стилів, поданих у табл. 1.2.

Доцільним видається також представлення стилів батьківського виховання у логічній послідовності, а саме: спочатку конструктивні – авторитетний, ліберальний, партнерський, а потім деструктивні – хаотичний, гіпопротекція, гіперпротекція, материнська депривація, деспотичний, індиферентний. Відповідно, науковий підсумок та аналіз підсилюється б логічним та послідовним переліком зазначених стилів.

3. На ст. 75-77 автором чітко, систематизовано і лаконічно представлено етапи та зміст дослідно-експериментальної роботи з проблеми формування в старших дошкільників упевненості в собі в груповій діяльності і ґрунтовно презентовано методикку і методи. Однак далі по тексті роботи у контексті опису здійснення експерименту інформація про етапи знову уточнюється. З метою уникнення повторів, доречно було б винести цю інформації в додатки.

4. У тексті дисертації зустрічаються окремі граматичні, орфоепічні, стилістичні помилки.

Висловлені зауваження і побажання не знижують наукової та теоретико-практичної цінності дисертаційного дослідження, виконаного А. Є. Сіренко. У цілому слід зазначити, що дисертаційна робота є ґрунтовною працею, відзначається логічністю та послідовністю побудови, аргументованістю висновків, що характеризує дисертантку як наполегливого і досить зрілого науковця, здатного осмислено підходити до розв'язання дослідницьких завдань. На підставі викладеного, вважаємо, що дисертаційна робота «Формування у старших дошкільників упевненості в собі у груповій діяльності», є завершеним,

самостійним дослідженням, що має теоретичне та практичне значення, відповідає чинним вимогам до кандидатських дисертацій, а її автор – А. Є. Сіренко – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.08 – дошкільна педагогіка.

Офіційний опонент –

канд. пед. наук,

доцент кафедри дошкільної освіти

Педагогічного інституту

Київського університету імені Бориса Грінченка

Н. І. Мельник /

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС
Мельник ЗАСВІДЧУЮ
(ПІБ)
Найдерева
(підпис)
Найдерева ВК

